

Zeitschrift: Der Geschichtsfreund : Mitteilungen des Historischen Vereins Zentralschweiz
Herausgeber: Historischer Verein Zentralschweiz
Band: 61 (1906)

Artikel: Urkundenbuch des Stiftes Bero-Münster 1036 - 1313. Band 1
Autor: Liebenau, Theodor von
Kapitel: Urkunde Nr. 130 bis 139
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-116382>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 06.08.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Nr. 130.

1271, 2. August.

Die Grafen Gottfried und Eberhard von Habsburg genehmigen den Verkauf einer Hube in Etzelwil durch Rudolf von Galmthon an das Stift Münster.

G. et E. Comites de Habsburg vniuersis presentium auditoribus salutem et notitiam in futurum. Fidelium | nostrorum uoluntatem fauore beniuolo prosequentes, contractum uenditionis habitum inter Rvdolfum de Galmthon, | nostrum fidelem, ex una, et honorabiles viros — — Capitulum Ecclesie Beronensis, ex parte altera, super Manso qui | vulgariter Hvba dicitur, in Ezelnwile sito, ratam habentes et acceptam — — vxore et socra | predicti R. assentum sponte prebentibus, et eadem bona legitime resignantibus, prout nostra interest, | confirmamus, jure et consuetudine nobis competente, robur et firmitatem prestantes in omnem | euentum; quo minus id, quod prouide factum est, ualeat infirmari. In cuius facti evidenciam haf litteras | sigillorum nostrorum impressionibus concessimus communias. Acta sunt hec anno domini M.^o C^oC^o. LXXI°. | Quarto Nonas Augusti, Indictione XIII.^{ta}

Die Siegel fehlen.

Copie im Liber crinitus fol. 23.

Druck: Herrgott, Geneal. II, 429. Vergl. I. E. Kopp, Gesch. d. eidgen. Bünde II, 1, 505.

Nr. 131.

1272. 1274.

Stiftung der Kaplanei St. Johann im Münster durch den Chorherrn Ulrich von Arburg, Bestätigung durch den Propst.

Vniuersis in Christo fidelibus presentium auditoribus, Ulricus de Arburg, canonicus Beronensis Ecclesie, noticiam subscriptorum. Que pietatis aguntur studio, ne succeſſu temporis aliqua interueniente | calumpnia deformentur, expedit ea scripture testimonio perhennari. Nouerint igitur prefentes ac pos-

teri, quod cum saluti proprie perspicere cupiens redditus quinque librarum de meis proprietatisibus ad altare Sanctorum Johannis Baptiste et Johannis apostoli et Evangeliste libere resignaverim, Honorandi in Christo Domini R. de Froburg, prepositus et Capitulum Ecclesie antedicte michi potestatem conferendi predictum altare libere tradiderunt. Quod quidem altare de jure et de facto vacans contuli Hugoni sacerdoti liberaliter et absolute, adiectis tamen ipfi prebende honestis condicionibus, que sequuntur, videlicet, ut prebendarius ipfius altaris, quicunque pro tempore fuerit, residenciam juret in hac ecclesia. Diuinis officiis et horis canonicus interficit. Dummodo commode interesse potuerit. Quociens autem persuadet pietas, aut depositit utilitas euagetur aliquorsum, ad maius sex, septemve dierum spaciū fibi teneat libenter indultum. Et velociter ex peditus ad altaris officium revertatur. Duasque missas in ebdomada celebret, vnam in honore Sanctorum predicatorum Johannis Baptiste et Johannis Evangeliste, alteram in honore Sanctorum confessorum Galli et Arbogasti, vel faltem ipsorum memoriam si tempus exposcit, faciet per collectas. In frequenti vero septimana altera illarum missarum postposita, de Beata virgine missam deuote celebret nisi forte tres missas deuotius singulis ministret septimanis. Idem etiam sacerdos et sui successores nullatenus debent in habente curam animarum beneficio plebanatus aut viceplebanatus nomine ministrare. Sed dum taxat in hoc altari diuina fideliter, ut dictum est, celebrabunt. Prenotatis insuper est adiectum, ut si me superstite dictum sacerdotem Hugonem cedere vel decidere contingit alteri persone ydonee memoratum altare conferendi ibeam habeam facultatem, Tunc primum et deinceps conclusis prescriptis condicionibus cum juramento. Postquam vero diem extremum clausero ad custodem predicte Ecclesie Beronensis, qui pro tempore fuerit, eiusdem altaris collatio sub antedictis conditionibus fine dolo custodiendum inviolabiliter deuoluatur. Qui, si infra mensem a tempore vacationis ydoneum neglexerit instituere sacerdotem, jus collationis in prepositum et presentes tum canonicos cadat, quia nichil uolo juris

in altari conferendo per residentiam absentibus pertinere. Si vero prepositus et ca- | nonici tum presentes infra alterius mensis spatium jure ad eos delato vt neglexerint, iuxta conditiones suprascriptas institutio sepedicti altaris ad Dominum Constantiensem episcopum deuoluatur. Qui conditiones | antedictas fine dispensatione qualibet suam procuret in animam obseruari.¹⁾

Eft etiam adiectum prehabitatis et prouisum, vt coloni possessio- num subscriptarum, qui pro tempore fuerint, censu grauiori per aliquem | nullatenus onerentur, nec etiam a dictis eiiciantur possessionibus, quamdiu de solutione census iam impositi, nec aliter imponendi, sufficientem prestare poterunt cautionem. Et predia possessa | in cultura debita non defraudentur. Aduo- catum quoque eisdem possessionibus prepositum constitui per- petuo Beronensem. Hoc pacto, vt pro suo jure videlicet aduo- catie tantum uno pullo et auene solo quarterio²⁾ de singulis possessionibus altari pertinentibus, singulorum spatio, fit contentus. Nullo modo statutum hoc transgrediens in excessu. Sunt autem hec possessiones cum possessori- | bus. In Ebenvt due Scoposse reddentes V. modios auene, 1 modium siliginis

¹⁾ Im Cod. N. 41, fol. 43, Liber Capellanorum, findet sich eine Copie vom Jahre 1562 die anhebt: In nomine domini amen. Diese Abschrift endet hier, dann folgt der Schluß: Ut autem hec premissa firmiter obseruentur, presens scriptum etc, doch ohne die Genehmigung von Seite des Propstes.

Im Staatsarchiv Luzern findet sich eine deutsche Uebersetzung dieser Urkunde aus dem 15. Jahrhundert.

Ulrich von Aarburg († 1272, Jahrzeitbuch von Münster, Geschichtsfreund V, 87, 128) war auch Kirchherr zu Büren, da das Jahrzeitbuch dieser Kirche sagt, 27. Juli. Dominus Volricus de Ar- burg Canonicus Beronensis, et Rector hujus ecclesie. Geschichtsfreund XV, 277. Vgl. Neugart, Episcop. Constant. II, 459.

²⁾ Im Liber crinitus fol. 32 steht: unico quartali.

curialis mensure, VIII¹⁾) solidos denariorum et aduocato vnum pullum et vnum quartale auene. Ibidem due scoposse reddentes VI²⁾) solidos | Denariorum, aduocato vero | pullum et vnum quartale auene, quas possidet — — dictus Chrumer. Priores duas possidet Vlricus de Wicgen. In Winninchon due scoposse, reddentes VI quartalia Spelte curialis Menfure, V. solidos | Den., porcum X. solidorum³⁾ et aduocato vnum | pullum et | quartale auene, quas possident L. de Lengenöwe et VI. filius suus. Ibidem vna Scopossa reddens vnum⁴⁾ malterum spelte et auene equaliter. | Divisionem porcum VIII. solidorum quam possidet Jo. de Lengenowe. Reddit etiam aduocato vnum pullum et vnum quartale auene. Ibidem vna scopossa, que reddit vnum porcum VIII. solidorum et aduocato | vnum pullum et vnum quartale auene, quam (colit?) dictus Hellinchon. Est autem in illius⁵⁾ optione. X. solidos dare XIII diebus ante festum Andree pro porco, vel in ipso festo dare porcum VIII. solidorum. | In Chrvmbach due scoposse, que reddunt duo maltera spelte et vnum auene et vnum modium fabe et ordei, et quator solidos Denariorum et aduocato ut supra. Quaf⁶⁾ possidet Ar. de Rinvelden. In | Hvntzingen due Scoposse⁷⁾, que reddunt duo maltera spelte et vnum malterum auene et aduocato vt supra. Ecclesie vero de Heremitis II. solidos, quas possidet Bv. Insuper de communi granario Beronenfi | Capituli quinque mal-

¹⁾ Liber crinitus: quinque solidos denariorum et jus adnociationis.

²⁾ Liber crinitus: VIII. solidos. denar. cum censu. Item in Winkon.

³⁾ Daselbst pro censu aduocatio. Das Folgende fehlt.

⁴⁾ Daselbst que reddit unvm porcum VIII. solidorum cum censu aduocatio. Das Folgende fehlt bis Est autem.

⁵⁾ Liber crinitus: coloni.

⁶⁾ Dieser Satz fehlt im Lib, crinit.

⁷⁾ Im Liber crinitus steht dafür: vna scoposa et dimidia, que reddit II maltera spelte et | auene cum censu aduocatio; insuper ecclesie Heremitarum; II. solidos census anni annone possessionum omnium supra soluuntur mensura curiali. Ut autem premissa firmiter obseruentur — wie im Urkudentexte, doch ohne die nachfolgende Genehmigung des Propstes von 1274.

Liber crinitus fol. 32 und 41.

tera spelte curialis mensure, et porcus, qui vulgo dicitur Hvb-parg, et cottidie staupus vini dimidiis, et vnum Malterum tritici curialis mensure de bono fito in Esche et octo quartalia | spelte et auene curialis mensure de bono in Nidernadelfwil, qui ad lumen ipsius altaris ministrantur, omnia similiter altari proventus pertinentia sacerdoti prehabito suisque successoribus conferentur. Quod propria cautela | feci, ne quicquam altari sui iuris depereat annotari. Vt autem premissa, que caritatis studio ordinavi firmiter obseruentur, presens scriptum honorabilium in Christo capituli Beronenfis Ecclesie Sigilli | Caractere roboraui. Acta sunt hec anno Domini M^o. CC^o LXXII°. Nos igitur T. de Hallewil, prepositus Beronenfis ecclesie, hanc ordinationem legitimam cognoscentes nostro Sigillo | ipsam ad maiorem cautelam duximus confirmandam. Datum et actum Berone anno Domini M^o CC^o LXX^oIII^o,^o Indictione II.

Die beiden Siegel sind wohl erhalten.

Nr. 132.

1273, 27. Jänner. Münster.

Tausch zwischen dem Stift Münster und Herrn Berchtold, Leutpriester zu Seckingen und Chorherrn zu Münster, um Güter in Oltingen gegen Zinse in Togelzwil.

Dietericus de Halwile, prepositus, totumque capitulum ecclesie Beronenfis. Omnibus presentem cedulam inspecturis noticiam subscriptorum. Cum bone memorie Swikerus, noster quondam concanonicus, anime sue saluti propiciens, quasdam possessiones in Oltingen fitas, quas possidet Ita vidua cum Jo. filio suo dicto an den Gaffun, qui etiam hactenus Ecclesie nostre fuerant, III. denarii censuales, post obitum sui diem anniuersarium celebrando comparasset Ecclesie Beronenfi, vir honorandus Berchtoldus plebanus Sekonensis, noster concanonicus desiderat commutationem fieri de predictis possessionibus tamquam ab ecclesie nostra remotis pro redditibus decem solidorum equivalentibus predictarum possessionum portioni, quos prebendarius capelle sancti Nicolai, qui pro tempore fuerit, de possessionibus in Tobolzwil fitis, singulis annis cam-

merario nostre ecclesie in die anniuersarii predicti Swigeri persoluit, distribuendos in hunc modum, videlicet ut canonicis tum residentibus septem solidi more folito, prebendariis vnus solidus, duo vero pauperibus tribuantur. Et si per hanc commutationem, ut pote rationi consonam, possessiones memorate videlizet in Oltingen sive, pro anniuersario sepedicti fratris sui Swikeri cedant ecclesie Sekonenfi, vbi etiam sepulturam noscitur elegisse. Reditus autem decem solidorum, ut supra tactum est, Beronensi ecclesie deputantur. Nos itaque desiderio memorati Berchtoldi, utpote rationabili acquiescere cupientes commodo utriusque ecclesie pensato commutationi prefate legitimate facte nostrum unanimem adhibemus assensum. In cuius facti eidem presens scriptum est confectum et nostrorum sigillorum Karactere confignatum. Acta sunt hec Berone, anno domini M⁰. CCLXX. III. VI⁰. Kalendas Februarii. Indicatione prima.

Liber crinitus fol. 29.

Nr. 133.

1273, 5. Juli, Münster.

Jahrzeitstiftung des Chorherrn Hugo von Jegisdorf.

In nomine domini amen. Que pietatis aguntur studio, pio sunt utique favore fidelium prosequenda. Ad succurrendum itaque et consulendum labili hominum memorie, scripturarum remedia sunt inuenta. Nouerit igitur tam presens etas quam futura posteritas, quod ego Hugo | de Jegistorf, prespiter et Canonicus Ecclesie Beronensis, in recompensationem Beneficii percepti, imo in multiplicationem talenti a beato Michaeli archangelo michi traditi, ut firmius sperare possim audire illud ewangelium, quod seruo fidei promissum legitur, quia in pauca | fuisti fidelis super multa te constitutam. Et illud: Intra in gaudium domini tui. Que mente concepi diuina, adiuuante clementia opere adimplebo. Statuens utique et testans, ut de Decima in Kulembre reddente vndeclim modiis Tritici et quindecim modiis Sili- | ginis et viginti tribus modiis Tritici, qui annuatim a Spicario Dominorum mihi debent ministrari,

quia ipfos propriis sumptibus comparaui ab Ecclesie Beronensi. In remedium anime mee ac parentum meorum fiat diuisio inferius subnotata. Videlicet in die annuerfarii mei | tria quartalia tritici Canonicis tum presentibus et sepulcrum meum more solito uisitantibus et Prebendariis ipfius Ecclesie vnum quartale tritici in pane et unus modius Tritici ipsis Canonicis pro vino et II. modii Siliginis in panem comunem redacti | pauperibus a Camerario, qui pro tempore fuerit, fideliter erogentur. In diebus uero subnotatis, videlicet in vigiliis Purificationis, annunciationis, assumptionis, Nativitatis beate et gloriose semper virginis Marie, ac utriusque festi Michahelis archangeli omniumque sanctorum, Johannis Baptiste | Beate etiam Katherine virginis ac Martiris annis singulis prior missa pro commemoratione omnium fidelium Defunctorum in altari publico celebretur et uisitatio Sepulcri mei, sicuti moris est, fiat, et quolibet dierum prenotatorum tria quartalia tritici Canonicis et vnum quartale prebendariis, | ut supra dictum est, et unus modius Siliginis pauperibus erogetur. In diebus autem Palmarum, Cene domini, Paracheues, Sabbati sancti Pasche singulis tria quartalia tritici Canonicis presentibus et vnum quartale tritici Prebendariis in Pane et unus modius Siliginis pauperibus | tribuantur. Ceterum in qualibet prima feria secunda cuiuslibet Menis memoria mei in vigiliis, Missa pro defunctis et uisitatione mei Sepulcri agatur et ipso die Canonicis III. quartalis et prebendariis vnum quartale tritici, qui misse interfuerint, quam in publico altari celebrari | volo, distribuantur. Ad honorem uero viuifice et sacrosancte Crucis statuo de Redditibus mihi debitibus, ut Crucis, que supra maius altare extenta videtur, unus modius Tritici ad Lumen, quod sibi alias ordinatum esse scitur, augeatur, ut inde melius honoretur. Hec | autem omnia, que pietatis ordinaui studio, quia ab Ecclesie Beronensi ipfos redditus de propriis facultatibus comparaui, uolo Camerarium, qui pro tempore fuerit, a cellarario tunc temporis exigere et prout ordinaui supra fideliter adimplere. De bono uero in Entlibuoch, quod ob illo de Bernstos comparaui de quo XI. solidi | redduntur,

possidens aram beate Katerine virginis eidem are pro fui ualore lumen ministrabit. Verumtamen de Bono in Werdingen, de quo viginti quatuor solidi usualis monete redduntur, hic ordinaui, ut in die annuerfarii VI. de Jegistorf, Militis, patris mei, quod in vigilia | Mathie apostoli est, in die annuerfarii Mezze, matris mee, quod est in uigilia Valentini, et in die annuerfarii fratris mei C., quod est in Craftino Exaltationis Sancte Crucis, et in die annuerfarii fratris mei Berchtoldi, quod est in vigilia Sebاستiani, singulis annis Missa pro defunctis | celebretur et in eisdem diebus de denariis prescriptis III.^{or} Solidi Canonicis tunc presentibus et II. Solidi in pane pauperibus erogentur. Hanc igitur ordinationem si, quod deus auertat, me intestatum decidere contigit, ratam esse volo, et fine omni diminutione obseruandam. Si autem diuina | maiestas spatiū uite mihi indulserit et finem uite cum deliberatione concederit, saluum mihi esse uolo arbitrium testamentum prefens mutandi, augendi, seu minuendi. Ut autem hec ordinatio mea in perpetuum stabilis maneat et in conuulsa, prefens memoriale fieri | procuraui et ad maioris roboris firmitatem et ad euidentiam ipsius facti exemplum ipsius Sigillis uenerabilium dominorum D. de Halwil prepositi et Capituli Beronenfis pecii confignari. Nos D. de Halwil prepositus et capitulum Ecclesie Beronenfispie | voluntati honorandi viri dilecti Canonici nostri, domini H. prenotati, annuentes, presenti memoriali Sigilla nostra duximus adpendenda. Acta sunt hec Berone anno domini M^o. CC^o. LXXIII°. In- | dictione Prima. III. Nonas Julii.

Neben dem sehr zierlich geschriebenen Original besitzt das Stiftsarchiv noch ein flüchtig geschriebenes, besiegeltes Duplikat, das folgende Varianten zeigt:

Hiegestorf, Michahèle, Culembe, Berenstorf, Weringen,
Jegestorff, Hallewil.

Indictione prima, tertio Nonas Julii.

An beiden Ausfertigungen ist das Kapitelsiegel ziemlich wohl erhalten, das Siegel des Propstes aber beschädigt. Das-

selbe trägt die Inschrift: † Tietrici De Hallwile PPO | ECLIE BERONENS.

Ein drittes Exemplar in Fasc. 64, N. 2.

Copie im Liber crinitus fol. 29.

Gedruckt mit Erläuterungen über die Ortsnamen nach dem Original im Anzeiger für Schweizerische Geschichte 1871, I, 138—139. Font. Bern III, 40—42. Vgl. Neugart, Episcop. Constanț. II, 461.

Nr. 134.

1273, 29. Oktober, Achen.

Schirmbrief König Rudolfs für Münster.

In Nomine Sancte et Individue trinitatis. Amen. Rüdolfus dei gratia Romanorum Rex Semper Augustus. Per presentis scriptum notum facimus tam presentibus, | quam futuris, quod nos de solita gratia et consueta, benignitatis nostre clementia, Ecclesiam Beronensem, sitam in Episcopatu Constantionis, sub nostra speciali protectione et | defensione recipimus, tam clerum, quam ceteros homines suos, necnon omnes possessiones et Jura ad eandem Ecclesiam pertinentia, confirmantes eidem omnes bonos usus | et bonas confuedudines, quibus olim tempore Domini Friderici et Domini Heinrici ac Domini Friderici secundi Imperatorum, necnon aliorum predecessorum nostrorum Imperatorum et regum | vti confuevit. Insuper etiam advocatiam predicte Ecclesie ad manus nostras recipimus, vt nulli decetero, nisi nobis, teneatur de aduocatia respondere. Decernentes, vt bona | eiusdem Ecclesie, nulla necessitate incumbente, possint ab Imperio ullo modo alienari. Mandamus igitur firmiter statuentes, vt nullus amodo prefatam Ecclesiam de | predictis omnibus, aut aliquo eorum, offendere uel molestare presumat. Ad cuius nostre protectionis et confirmationis memoriam et inuiolabile firmamentum, presentis scriptum | fieri fecimus, sigillo nostre celsitudinis roboratum. Datum Aquisgrani, anno Dominice Incarnationis. M^o. CC^o. LXX°. III°. IIII°. Kalendas Novembris | Indictione Tercia. Regni nostri anno primo.

Das Majestätssiegel von rotem Wachse hängt zerbrochen.

Ein zweites Exemplar, dessen Siegel in grünem Wachs ebenfalls zerbrochen, vorliegt, zeigt folgende Varianten :

ecclesiam Beronensem in Episcopatu Constantiensi sitam
— — vel molestare.

Copie im Liber crinitus fol. 10 und fol. 36, b., 54, b.

Gedruckt bei Herrgott, Gen. II, 438, daraus Fleischlin, Studien und Beiträge II, Urk. 86—87. Vgl. J. E. Kopp, Gesch. d. eidgen. Bünde II, 1, 505.

Nr. 135.

1274, 16. März, Münster.

Exemption des Stiftes Münster von der erzbischöflichen Visitation.

Vniuerfis, ad quos presentes littere peruerent. O, prepositus Mögftadenfis Canonicus Magüntinenfis, et H. dictus Slufcelli, Canonicus Thuricensis, vifitatores a venerabili patre dei gratia Maguntinenfi archiepiscopo in ciuitate et dyoceſi Constantienfi deputati. Salutem in eo, qui eft omnium falus. Sciant, quorum intereft ſcire, quod cum nos in officio vifitationis nobis commiſſo apud Beronam deueniffemus, a domino — — preprofeſto et capitulo ipfius ecclie cum Reuerentia et honore, qua decebat, extitimus recepti. Et licet dicti — — preprofeſto et capitulo ratione receptionis, priuilegiorum quoque ſeu alterius libertatis, quibus fuam eccliam priuilegiatam di- cebant ſe ab officio noſtre vifitationis eximere potuiffent, ob reuerentiam tamen venerabilis patris ac domini noſtri archiepifco pi tunc Eccleſie Maguntini, ſe deuotos obediencie filios exhibentes, officio vifitationis nobis iniuncto humiliter voluerunt ſubiacerē. Proteftatione tamen tali, quam et nos admittendam duximus, prehabita pariter et affignata, videlicet, quod dicta noſtra vifitatio nullatenus ipfis, eorum ſucceſſoribus, ſeu ecclie Beronensi poſſit uel debeat preiudicium generare. In cuius rei teſtimonium presentes conſignauimus noſtrorum robore fi- gillorum. Datum Berone, anno domini M^o. CC^o. L. XX°. IIII°. XVII°. Kalendas Aprilis. Indictione II°.

Liber crinitus fol. 10; Liber Erni fol. 6, b. II, 121. Gedruckt bei Neugart, Cod. Diplom. II, 55, und Episcop. Constant. II, 121 mit irriger Jahrzahl 1124, richtig in Neugart, Episcop. Constant. II, 463 zu 1274, doch auch ungenau. Die irrgige Jahrzahl 1124 auch in Will, Reg. der Erzbischöfe von Mainz 1, Nr. 147 und in B. Hidber's Urkunden-Register Nr. 1623. Vgl. Segesser, Rechtsgeschichte II, 856—857; Kopp, Geschichte der eidgenössischen Bünde III. Buch, 484—486.

Nr. 136.

1274, 16. März, Münster.

Verordnung von Propst und Kapitel von Münster über die Rechte und Pflichten der Inhaber von Kaplaneien (Präbenden).

In Nomine Domini amen. Nos T. de Hallwile prepositus et — — Capitulum Beronenſe, vniuerfis horum perfectoribus caritatem in domino cum Salute. Quoniam | labilis est hominum memoria, necesse est, vt que geruntur in tempore, scriptorum testimonio posteris transmittantur. Facta igitur dudum quadam constitutione in nostro Capitulo | videlicet de dimidio vini Staupo cottidie conferendo cuilibet prebendariorum ad altaria per nostram Eccleſiam ad dei laudem constructa, seu conſtruenda, miniftrantium | Quamuis nos etiam quoquam casu defectum in vino fuflineamus, eandem constitutionem fine diminutione qualibet nunc denuo jnnouatam — — prebendariis ipfis tam pro | tempore modernis, quam eorum successoribus, ſicut pie ac prouide facta est, robore perpetuo duximus confirmandam, eamque ad posteros curamus transmittere fideliter | obſeruandam. Ut autem diuini cultus celebritas augeatur et beneficio labor condignus respondeat eorundem terminos condicionum ſuper hoc adiectos, quos et | ipſi fideliter obſeruando debebunt attendere diligentur, hic in ſcripto publico duximus redigendos, vt et nos in ipſo ſcripto qualiter dicti — — prebendarii noſtre ecclie | fint aſtricti

reperire valeamus, ipsi quoque in eodem reperiant, quid a nobis exigere teneantur. Et sic materia litium, que inter nos et ipsos suboriri possit | penitus amputetur. Tunc enim vtrobique saluti consulitur, dum per Ecclesias personis ydoneis et Ecclesiis per personas ydoneas prouidetur. Et vt intentio testatorum, videlicet | eorum, qui dicta altaria fundauerunt plenius et salubrius obseruetur, statutum fore cum maturitate protestamur, quod Nos T. de Hallwil, prepositus et capitulum Berrenense, | seu quicunque pro tempore prepositus et capitulum fuerint, ad quos altarium dictorum pertinet collatio, exceptis duabus altaribus Beati Johannis videlicet ac Beati Nicolai, quorum | collatio cum quibusdam condicionibus specialiter, ut patet in instrumentis super hoc confectis, ad Custodem Ecclesie nostre pertinere dinoscitur: Nulli penitus hominum conferemus | seu assignabimus altaria prenotata, tam nos, quam — — Custos Ecclesie nostre, nisi qui vice sacerdotii fungens, honeste conuersationis, ac bone vite laudabile testimoniun | obtinebit. Quicumque igitur sacerdotes ad seruendum dictis altaribus per nos — — prepositum et capitulum, seu per custodem Ecclesie nostre, fuerint instituti adseruandum condici- | ones subnotatas, omni fraude, doloque remotis, jumento corporali se astringent, videlicet, quod residentiam facient in loco personalem. Horis etiam Canonicis | omnibus seu diuinis officiis, tam nocturnis quam diurnis, que in nostra ecclesia celebrantur, debeant, dum modo comode possint, interesse, alias etiam Ecclesias | nullatenus officiabant, adiecto quod nullatenus a loco discurrant, nisi necessitatibus, vtilitatis, seu pietatis causa ad euagandum octo dierum spacio compellantur. | Quod si imminens vrget aut requirit necessitatibus, licencia, que denegari non debet, a Domino — — preposito, si present fuerit, vel a Canonicis tunc presentibus requisita, | diebus aliis octo continuis, liberam eundi, quo voluerint, habeant facultatem. Est etiam de voto fundatoris expressum, vt altare beati Nicolai non | conferatur nisi sacerdoti nullum beneficium possidenti. Prouiso etiam, quod quicunque prebendarii altaris omnium Sanctorum constituetur, omnes qui sepulturam

in | superiori Ecclesia sibi elegerint, de suo officio prioris
misse oblationibus ad ipsum pertinentibus, tenetur sepelire, nisi
forte talis fuerit persona, per quam | secundum morem con-
fuetum panis cum vino canonicis ministratur. Nam in huius
modi sepeliendis Dictus prebendarius lecto ewangelio prioris
misse, que ad maius | altare celebratur, tandem missam suam
tenetur inchoare. Ceterum, quicunque prebendarius altaris in
cripta constituetur, Ecclesiam de Swarzenbach | ipsi altari
pertinentem, officiabit. In cuius rei testimonium et evidens
argumentum Not T. de Hallwil, prepositus prenotatus, Sigillo
nostro nec non | Sigillo nostri capituli presentem paginam
duximus roborandum. Datum et actum Berone anno Domini
M^o. CC^o. LXX°. IIII. XVII. Kalendas aprilis | Indictione
Secunda.

An der Urkunde hängt wohl erhalten das Capitelsiegel.

Das Stiftsarchiv besitzt daneben ein von Propst Dietrich
von Hallwyl und dem Capitel besiegeltes Duplicat, in wel-
chem folgende Varianten vorkommen: Hallewil; stauco statt
staupo; nach intentio folgt seu votum testatorum; Hallewil;
Indictione II.

Die Abschrift im Liber crinitus fol. 32 b—33 folgt dem
erstern Exemplar; ebenso jene fol. 35, abgesehen von der
Schreibweise Hallewil, und diejenige auf fol. 54, b.

Das Stiftsarchiv besitzt auch zwei Uebersetzungen dieser
Verordnung auf Papier von der Hand des Johann Schilling
„Notarius Imperialis et secretarius Lucernensis,” circa 1480.

1413, 29. Juli, Münster, beglaubigt Meister Johann Has
von Bremgarten diese Urkunde.

Vgl. J. E. Kopp, Geschichte der eidgenössischen Bünde
II, 1, 486.

Nr. 137.

1274, 4. Juni.

Propst und Kapitel von Münster geben eine Schuposse
in Zezwil der Familie Walters von Zezwil zu Erblehen. Ver-
kommenis betreffend eine Jahrzeitstiftung.

Pretereunt anni more fluentis aque. Ea propter nos N. prepositus, totumque capitulum Beronense scire volumus tam posteros quam presentes, quod nos ob nostre ecclesie commodum siue vtilitatem tam presentem quam futuram, vnam scopofam apud Zezewile sitam, quam dudum a domino H. de Kyemberch comparauimus; Walthero de Zezewile, presentium exhibitori, sub annuo censu quatuor denariorum in festo beati Michaelis persoluendorum, iure hereditario tradidimus possiden-dam, adiectis conditionibus subscriptis. Sunt hec conditiones. Videlicet, quod ipse Wal., Melchtildis vxor sua, Hemme filia amborum, et Wal., ipfius Hemme filius, dictam scopofam sub predicto censu cammerario ecclesie nostre persoluendo jure hereditario possidebunt, nec ad aliquos ipforum heredes post ipforum mortem diuoluetur, sed ad ecclesiam nostram Beronensem libere ac pleno iure revertatur, addito etiam, quod post mortem dicti Wal. senioris quicunque ex predictis superftites fuerint in anniuerfario ipfius Wal. persoluent sex quartalia tritici. Quorum III^{or} in pane et vino Canonicis presentibus, duo uero pauperibus in pane distribuentur. Quod si nullus predictorum post mortem ipfius Wal. superftes haberetur, ecclesia nostra dictam scopofam libere possidebit, ea que premissa sunt in eius anniuerfario fideliter assignando. In huius rei testimonium sigillum nostrum presentibus duximus appendendum. Datum anno domini M⁰ CC⁰ LXXIII⁰, pridie Nonas Junii.

Liber crinitus fol. 27, 46.

Vgl. J. E. Kopp. Gesch. der eidgen. Bünde II, 1, 491.

Nr. 138.

1274, 28. September, Münster.

Verkauf von kleinen Gütern bei Sempach durch das Stift Münster an das Kloster Engelberg.

Nouerint vniuerfi prefentium inspectores tam presentes quam posteri, quod nos D. de Halliwile, Beronenfis ecclesie prepositus, totumque capitulum, delibera- | to ac vnanimi con-filio, neceſſitate pariter ac vtilitate nostre ecclesie circumſpecta

volentes quedam bona nostra in loco magis apto seu commodo
| transmutare seu situare, Rodolfo de Gattewile, presentium
exhibitori, procuratori abbatis et conuentus Montis angelorum
in hac parte loco | et nomine ipsorum bona subnotata vendidi-
mus et libere iure proprietatis, sicut et nos hactenus possedi-
mus, recepta solutione tradidimus possidenda. | Sunt autem hec
possessiones: Bonum quoddam situm apud Leweren, perfoluens
XII. solid, quod possedit P. villicus de Kilbūl. Item aliud
bonum, quod possedit P. dictus Luchige chöche situm prope
Sempach,, VII. solidos et tria quartalia tritici perfoluens. Item
aliud bonum, quod te- | nit Wernherus de Luceria, tantundem
perfoluens et ibidem situm. Bona prenotata, recepta solutione
XI. marcharum argenti et unius fertonis, | prescriptis religiosis,
abbi et conuenti Montis angelorum, mediante Rodolfo preno-
tato de Gattewile, iure proprietatis, ut dictum est, tradidimus
| possidenda, renunciantes omni actioni, omni iuri tam canonico
quam ciiali, seu etiam confuetudini, que nobis in posterum seu
etiam nostris successoribus | competere possent vel deberent.
Huius venditionis testes sunt dominus Ulricus de Surfe, domi-
nus Ulricus et C. frater suus milites de Rinasche, dominus J.
miles | de Rinasche, et alii quam plures tam clerici quam laici.
In huius rei testimonium sigilla nostra presentibus duximus
appendenda. Datum Berone anno domini | M. CC. LXX. quarto.
In vigilia sancti Michahelis.

Das Siegel des Propstes hängt, das Capitelsiegel fehlt.

Archiv Engelberg. Gedruckt im Geschichtsfreund LI,
108—109.

Nr. 139.

1274, 1. Oktober.

Wernher von Arburg empfängt vom Stift Einsiedeln
eine Schupose in Geuensee zu Erblehen.

Siegler: Der Propst von Münster.

P. Gall Morell, Regesten v. Einsiedeln N. 96.